Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

15. april 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse – direktiv 2000/43/EF – artikel 7 – klageadgang – artikel 15 – sanktioner – søgsmål om erstatning på grund af forskelsbehandling – sagsøgtes tiltrædelse af erstatningspåstanden uden anerkendelse af den hævdede forskelsbehandling – forbindelse mellem den udbetalte erstatning og den hævdede forskelsbehandling – artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – ret til effektiv domstolsbeskyttelse – nationale processuelle regler, som er til hinder for, at den ret, ved hvilken et søgsmål er anlagt, tager stilling til, om den hævdede forskelsbehandling har fundet sted, trods sagsøgerens udtrykkelige påstand herom«

I sag C-30/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Högsta domstolen (øverste domstol, Sverige) ved afgørelse af 20. december 2018, indgået til Domstolen den 10. januar 2019, i sagen

Diskrimineringsombudsmannen

mod

Braathens Regional Aviation AB,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, vicepræsidenten, R. Silva de Lapuerta, afdelingsformændene A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan og N. Piçarra samt dommerne T. von Danwitz (refererende dommer), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, C. Lycourgos, P.G. Xuereb, L.S. Rossi og I. Jarukaitis,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: fuldmægtig C. Strömholm,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. februar 2020,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Diskrimineringsombudsmannen ved M. Mörk, T.A. Qureshi og A. Rosenmüller Nordlander,

– Braathens Regional Aviation AB ved advokater J. Josjö og C. Gullikson Dock samt J. Hettne,

* Processprog: svensk.

– den svenske regering først ved H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev og J. Lundberg, derefter ved H. Eklinder, C. Meyer-Seitz og H. Shev, som befuldmægtigede,

– den finske regering ved M. Pere, som befuldmægtiget,

– Europa-Kommissionen ved K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy og C. Valero, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 14. maj 2020,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7 og 15 i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EFT 2000, L 180, s. 22), sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med et søgsmål anlagt af Diskrimineringsombudsmannen (ombudsmand i sager om forskelsbehandling, Sverige), der handler på vegne af en flypassager, som mener at være offer for forskelsbehandling, og det svenske luftfartsselskab Braathens Regional Aviation AB (herefter »Braathens«), som har tiltrådt en af denne passager fremsat påstand om erstatning uden imidlertid at anerkende, at selskabet har udøvet den hævdede forskelsbehandling.

Retsforskrifter

EU-retten

3 19. og 26. betragtning til direktiv 2000/43 har følgende ordlyd:

»(19) Personer, som udsættes for forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, bør sikres den fornødne retsbeskyttelse. For at sikre en mere effektiv retsbeskyttelse, bør også foreninger eller juridiske personer have beføjelse til, som nærmere fastlagt af medlemsstaterne, enten på vegne af eller til støtte for ethvert offer for forskelsbehandling at indtræde som part i en sag uden at tilsidesætte nationale procesregler vedrørende repræsentation og forsvar i retten.

[…]

(26) Medlemsstaterne bør fastsætte effektive sanktioner, der står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning i tilfælde af handlinger, der strider imod forpligtelserne i dette direktiv.«

4 Dette direktivs artikel 1 med overskriften »Formål« bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse med henblik på at iværksætte princippet om ligebehandling i medlemsstaterne.«

5 Det nævnte direktivs artikel 2 med overskriften »Begrebet forskelsbehandling« bestemmer i stk. 1:

»I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.«

6 Samme direktivs artikel 3 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1, litra h):

»Inden for de beføjelser, traktaten tillægger [Den Europæiske Union], finder dette direktiv, for så vidt angår både den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, anvendelse på alle personer for så vidt angår

[…]

h) adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig.«

7 Artikel 7 i direktiv 2000/43 med overskriften »Klageadgang« fastsætter:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes i forhold til den pågældende, kan indgive klage til retslige og/eller administrative instanser, herunder hvor de finder det hensigtsmæssigt til forligsinstanser, med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i henhold til dette direktiv, selv efter at det forhold, hvori forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.

2. Medlemsstaterne sikrer, at foreninger, organisationer og andre juridiske personer, der efter kriterierne i deres nationale ret har en legitim interesse i at sikre, at dette direktivs bestemmelser overholdes, er berettigede til – enten på vegne af eller til støtte for klageren med dennes godkendelse – at indtræde som part i klagen til retslige og/eller administrative instanser med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i dette direktiv.

[…]«

8 Dette direktivs artikel 8 med overskriften »Bevisbyrde« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne træffer i overensstemmelse med deres nationale retsorden alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at det, når en person, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes i forhold til den pågældende, for en domstol eller en anden kompetent myndighed fremfører faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet direkte eller indirekte forskelsbehandling, påhviler den indklagede at bevise, at princippet om ligebehandling ikke er blevet tilsidesat.

[…]

3. Stk. 1 finder ikke anvendelse i straffesager.

[…]«

9 Det nævnte direktivs artikel 15 med overskriften »Sanktioner« fastsætter:

»Medlemsstaterne fastsætter, hvilke sanktioner der skal anvendes i tilfælde af overtrædelse af nationale bestemmelser, der er vedtaget til gennemførelse af dette direktiv, og tager alle nødvendige skridt til at sikre deres anvendelse. Sanktionerne, der kan indebære, at der ydes ofret skadeserstatning, skal være effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning. […]«

Svensk ret

10 I henhold til § 4, stk. 1, i kapitel 1 i diskrimineringslagen (2008:567) (lov om forskelsbehandling (2008:567)) foreligger der bl.a. forskelsbehandling, hvis en person stilles ringere ved at blive behandlet mindre fordelagtigt end en anden bliver eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation, når forskelsbehandlingen vedrører køn, transseksuel identitet eller udtryk, etnisk tilhørsforhold, religion eller anden trosopfattelse, handicap, seksuel orientering eller alder.

11 Ifølge § 12 i denne lovs kapitel 2 er forskelsbehandling navnlig forbudt for enhver, der uden for privat- og familielivet leverer varer og tjenesteydelser til, eller stiller boliger til rådighed for, borgerne.

12 Den nævnte lovs kapitel 5 fastsætter de sanktioner, som kan gøres gældende over for enhver, der udøver forskelsbehandling, nemlig erstatning til ofret i form af »erstatning for forskelsbehandling«, berigtigelse og ugyldighed af aftaler samt andre retshandlinger.

13 Det fremgår af § 1, stk. 2, i kapitel 6 i lov om forskelsbehandling, at sager om anvendelsen af § 12 i denne lovs kapitel 2 skal behandles ved de almindelige domstole i henhold til bestemmelserne i rättegångsbalken (retsplejeloven) om civile søgsmål, hvor forlig i sagen er tilladt.

14 I henhold til § 1 i denne lovs kapitel 13 kan sagsøgeren på de i bestemmelsen opregnede betingelser anlægge et fuldbyrdelsessøgsmål med henblik på at få sagsøgte dømt til at opfylde en forpligtelse, herunder bl.a. at betale sagsøger et pengebeløb.

15 § 2 i samme kapitel i den nævnte lov indeholder regler om anerkendelsessøgsmål. Denne bestemmelses stk. 1 foreskriver i denne henseende, at et sådant søgsmål, der har til formål at fastslå, om et bestemt retsforhold består eller ikke består, skal prøves af retten, hvis der med hensyn til det pågældende retsforhold består en usikkerhed, der kan skade sagsøgeren.

16 Det fremgår af § 7 i samme lovs kapitel 42, at den sagsøgte i retsmødet straks skal afgive svarskrift. Den sagsøgte kan på dette stadium som et alternativ vælge at tiltræde sagsøgerens påstand.

17 I henhold til § 18 i samme kapitel i retsplejeloven skal retten i anledning af den sagsøgtes tiltrædelse af sagsøgerens påstande træffe afgørelse på grundlag af denne tiltrædelse.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

18 I juli 2015 blev en passager af chilensk oprindelse med bopæl i Stockholm (Sverige), som havde en reservation til en svensk indenrigsflyvning (herefter »den i hovedsagen omhandlede passager«), der blev gennemført af Braathens, underlagt et ekstra sikkerhedstjek på luftkaptajnens beslutning.

19 Diskrimineringsombudsmannen anlagde sag ved Stockholms tingsrätt (byretten i Stockholm, Sverige) med påstand om, at Braathens skulle tilpligtes at betale den i hovedsagen omhandlede passager en erstatning på 10 000 svenske kroner (SEK) (ca. 1 000 EUR) som følge af, at dette luftfartsselskab havde udvist en diskriminerende adfærd over for denne passager.

20 Til støtte for søgsmålet gjorde Diskrimineringsombudsmannen i det væsentlige gældende, at Braathens havde udsat den nævnte passager for direkte forskelsbehandling i strid med § 12 i kapitel 2 og § 4 i kapitel 1 i lov om forskelsbehandling, idet Braathens havde antaget, at passageren var araber og af den grund havde undergivet den pågældende et ekstra sikkerhedstjek. Braathens havde ved at behandle den i hovedsagen omhandlede passager ringere end de andre passagerer, som var i en tilsvarende situation, således stillet denne passager ufordelagtigt på grund af dennes udseende og etniske tilhørsforhold.

21 Ved Stockholms tingsrätt (byretten i Stockholm) accepterede Braathens at betale det krævede beløb i erstatning for forskelsbehandling uden imidlertid at anerkende, at selskabet på nogen måde havde udøvet forskelsbehandling. Diskrimineringsombudsmannen gjorde ved denne ret indsigelse mod, at der blev afsagt dom i overensstemmelse med Braathens' tiltrædelse, uden at der blev foretaget en materiel prøvelse af spørgsmålet om, hvorvidt den hævdede forskelsbehandling havde fundet sted.

22 Den nævnte ret tilpligtede i sin dom Braathens at betale det krævede beløb med tillæg af renter og sagsomkostningerne. Denne ret anførte, at sager, der vedrører de civilretlige forpligtelser og rettigheder, som parterne har fri rådighed over, såsom den i hovedsagen omhandlede sag, skal afgøres uden prøvelse af de materielle spørgsmål, hvis sagsøgte har tiltrådt sagsøgers påstande, og at den var bundet af Braathens' tiltrædelse. Samme ret afviste i øvrigt som følge af denne tiltrædelse Diskrimineringsombudsmannens påstand om afsigelse af en anerkendelsesdom, hvorefter det principalt skulle fastslås, at dette luftfartsselskab tilpligtedes at betale det nævnte beløb som følge af selskabets diskriminerende adfærd, eller, subsidiært, at Braathens havde udsat den i hovedsagen omhandlede passager for forskelsbehandling.

23 Efter at have iværksat appel til prøvelse af dommen afsagt af Stockholms tingsrätt (byretten i Stockholm) ved Svea hovrätt (appeldomstolen for Svealand, Stockholm, Sverige) uden at få medhold iværksatte Diskrimineringsombudsmannen appel til prøvelse af denne appeldomstols dom ved den forelæggende ret, Högsta domstolen (øverste domstol, Sverige). I forbindelse med denne appel har Diskrimineringsombudsmannen nedlagt påstand om, at den forelæggende ret skal ophæve denne dom, ophæve dommen afsagt Stockholms tingsrätt (byretten i Stockholm) og hjemvise sagen til denne sidstnævnte ret med henblik på realitetsbehandling af mindst en af de to anerkendelsespåstande. Braathens har nedlagt påstand om, at appellen forkastes.

24 Den forelæggende ret har anført, at lov om forskelsbehandling bl.a. har til formål at gennemføre forskellige EU-retsakter, herunder direktiv 2000/43, og at gøre det muligt, således som det fremgår af forarbejderne hertil, at pålægge virkningsfulde og afskrækkende sanktioner i tilfælde af forskelsbehandling. Erstatningen for forskelsbehandling svarer til en sanktion som omhandlet i dette direktivs artikel 15 og skal i hvert enkelt tilfælde fastlægges således, at den udgør en rimelig kompensation til ofret og bidrager til at bekæmpe forekomsten af forskelsbehandling i samfundet. Denne erstatning har således en dobbeltfunktion i form af oprejsning og forebyggelse.

25 Den forelæggende ret har tilføjet, at sagsøgte i henhold til bestemmelserne i retsplejeloven kan beslutte at tiltræde sagsøgerens erstatningspåstand uden at være forpligtet til at angive grundene til denne tiltrædelse, til at basere denne beslutning på et af sagsøgeren fremsat anbringende eller til at anerkende at have udøvet den hævdede forskelsbehandling. Formålet med en sådan tiltrædelse er i praksis, at sagen bortfalder, uden at der er behov for at fortsætte undersøgelsen af sagen, idet retten skal træffe afgørelse alene på grundlag af denne tiltrædelse. Hvad angår anerkendelsessøgsmålet kan dette alene omhandle spørgsmålet om, hvorvidt der består eller ikke består et retsforhold mellem tvistens parter, idet det ikke kan vedrøre rent faktuelle forhold. Det tilkommer i øvrigt retten at vurdere, om det er hensigtsmæssigt at foretage en undersøgelse.

26 Den forelæggende ret har anført, at retten i første instans og appeldomstolen i hovedsagen har truffet afgørelser, hvorved de på grundlag af Braathens' tiltrædelse af den i hovedsagen omhandlede passagers påstand dømte selskabet til at betale den erstatning, som denne passager havde fremsat krav om. Som følge af denne tiltrædelse kunne spørgsmålet om, hvorvidt den påberåbte forskelsbehandling havde fundet sted, ifølge retten i første instans og appeldomstolen heller ikke behandles i forbindelse med en anerkendelsespåstand.

27 Högsta domstolen (øverste domstol) er imidlertid i tvivl om, hvorvidt den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning er forenelig med kravene i artikel 15 i direktiv 2000/43, sammenholdt med chartrets artikel 47, der sikrer enhver ret til en effektiv domstolsprøvelse. Den forelæggende ret ønsker i denne henseende oplyst, om retten i den situation, hvor sagsøgte har tiltrådt sagsøgerens

erstatningspåstand, med henblik på i overensstemmelse med dette direktivs artikel 7 at sikre beskyttelsen af de rettigheder, der følger af dette direktiv, ikke desto mindre skal have mulighed for på grundlag af en påstand fra en part, der mener at være blevet udsat for forskelsbehandling, at undersøge, om forskelsbehandlingen har fundet sted, og om besvarelsen af dette spørgsmål afhænger af, hvorvidt den, der hævdes at have udøvet forskelsbehandlingen, har eller ikke har anerkendt dette forhold.

28 På denne baggrund har Högsta domstolen (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal en medlemsstat i en sag om overtrædelse af et forbud, som foreskrives i direktiv 2000/43[…], hvor den skadelidte kræver erstatning for forskelsbehandling, altid – hvis skadelidte har nedlagt påstand herom – efterprøve, om der er sket forskelsbehandling – og i givet fald fastslå, at det er tilfældet – uanset om den, som beskyldes for at have udøvet forskelsbehandlingen, har eller ikke har tiltrådt, at der er sket forskelsbehandling, for at kravet i [dette direktivs] artikel 15 om, at der skal findes sanktioner, der er effektive, står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning, skal anses for opfyldt?«

Om det præjudicielle spørgsmål

29 Med dette spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7 og 15 i direktiv 2000/43, sammenholdt med chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der forhindrer en ret, ved hvilken der er anlagt et erstatningssøgsmål, som støttes på, at der er udøvet en ved dette direktiv forbudt forskelsbehandling, i at undersøge en påstand, der har til formål at få fastslået, at forskelsbehandlingen har fundet sted, når sagsøgte har accepteret at betale den krævede erstatning uden imidlertid at anerkende at have udøvet den nævnte forskelsbehandling.

30 Indledningsvis bemærkes, at direktiv 2000/43, således som det fremgår af dets artikel 1, har til formål at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse med henblik på at iværksætte princippet om ligebehandling i medlemsstaterne. Dette direktiv udgør inden for de materielle områder, der er omfattet heraf, den konkrete udmøntning af princippet om forbud mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, der er sikret ved chartrets artikel 21 (dom af 16.7.2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, præmis 72 og den deri nævnte retspraksis).

31 Det er ubestridt, at tvisten i hovedsagen er omfattet af det materielle anvendelsesområde for direktiv 2000/43, eftersom den vedrører en adfærd, der angiveligt er udtryk for forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse eller race, og som er udvist i forbindelse med adgangen til en tjenesteydelse som omhandlet i dette direktivs artikel 3, stk. 1, litra h).

32 Som det fremgår af 19. betragtning til direktiv 2000/43, bør personer, som udsættes for forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, sikres den fornødne retsbeskyttelse, og for at sikre en mere effektiv retsbeskyttelse bør også foreninger eller juridiske personer have beføjelse til, som nærmere fastlagt af medlemsstaterne, enten på vegne af eller til støtte for ethvert offer for forskelsbehandling at indtræde som part i en sag. Det fremgår i øvrigt af 26. betragtning til dette direktiv, at medlemsstaterne bør fastsætte effektive sanktioner, der står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning i tilfælde af handlinger, der strider imod forpligtelserne i dette direktiv.

33 I denne henseende bestemmer artikel 7, stk. 1, i direktiv 2000/43, at medlemsstaterne sikrer, at enhver, der mener sig krænket, fordi det i dette direktiv fastsatte princip om ligebehandling tilsidesættes i forhold til den pågældende, kan indgive klage til retslige og/eller administrative instanser, med henblik på håndhævelse af dette princip. Denne bestemmelse bekræfter således retten til adgang til effektive retsmidler som fastsat i chartrets artikel 47.

34 Det fremgår i øvrigt af artikel 7, stk. 2, i direktiv 2000/43, at foreninger, organisationer og andre juridiske personer, der efter kriterierne i deres nationale ret har en legitim interesse i at sikre, at dette direktivs bestemmelser overholdes, bl.a. har mulighed for enten på vegne af eller til støtte for ofret med dennes godkendelse at indtræde som part i klagen til retslige instanser med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i dette direktiv. Denne artikel 7, stk. 2, udgør således inden for det pågældende område en konkretisering af retten til effektiv domstolsbeskyttelse, som er sikret ved chartrets artikel 47.

35 Overholdelsen af ligebehandlingsprincippet kræver således for så vidt angår personer, der har været genstand for en forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, at en effektiv domstolsbeskyttelse af deres ret til ligebehandling sikres, uanset om disse personer handler direkte eller gennem en forening, organisation eller juridisk person som omhandlet i den foregående præmis (jf. analogt dom af 8.5.2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, præmis 62).

36 Artikel 15 i direktiv 2000/43 bestemmer, at medlemsstaterne fastsætter, hvilke sanktioner der skal anvendes i tilfælde af overtrædelse af nationale bestemmelser, der er vedtaget til gennemførelse af dette direktiv, og tager alle nødvendige skridt til at sikre deres anvendelse. Uden at pålægge bestemte sanktioner præciseres det i denne artikel, at disse sanktioner, der kan indebære, at der ydes ofret skadeserstatning, skal være effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning.

37 Den nævnte artikel 15 pålægger således medlemsstaterne en pligt til i deres interne retsorden at gennemføre foranstaltninger, der er tilstrækkeligt effektive til, at målet med direktiv 2000/43 faktisk nås, og medlemsstaterne skal sikre, at foranstaltningerne effektivt kan håndhæves ved de nationale domstole, herunder af en forening, organisation eller juridisk person som omhandlet i dette direktivs artikel 7, stk. 2, således at domstolsbeskyttelsen bliver faktisk og effektiv, idet dette direktiv samtidig overlader det til medlemsstaterne frit at træffe deres valg blandt de forskellige løsninger, der kan virkeliggøre dette formål (jf. i denne retning dom af 10.7.2008, Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, præmis 37 og 38).

38 I denne henseende skal den sanktionsordning, der er indført med henblik på at gennemføre artikel 15 i direktiv 2000/43 i en medlemsstats retsorden, bl.a. sikre – sideløbende med de foranstaltninger, der er truffet for at gennemføre dette direktivs artikel 7 – en faktisk og effektiv retsbeskyttelse af de rettigheder, der kan udledes heraf. Sanktionerne skal tilpasses overtrædelsernes grovhed, bl.a. ved at sikre en tilstrækkelig afskrækkende virkning, samtidig med at det generelle proportionalitetsprincip overholdes (jf. analogt dom 25.4.2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, præmis 63).

39 Såfremt den foranstaltning, der anvendes i forbindelse med konstateringen af, at der foreligger forskelsbehandling, har karakter af økonomisk erstatning, skal den være tilstrækkelig i den forstand, at den fuldt ud skal genoprette det tab, der reelt er påført som følge af den pågældende forskelsbehandling, i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, der finder anvendelse (jf. analogt dom af 17.12.2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis). En sanktion af rent symbolsk karakter kan derimod ikke anses for at være forenelig med en korrekt og fyldestgørende gennemførelse af direktiv 2000/43 (jf. analogt dom af 25.4.2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, præmis 64).

40 I det foreliggende tilfælde fremgår det af oplysningerne i anmodningen om præjudiciel afgørelse, at enhver person, der mener at være offer for forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, i henhold til den nationale lovgivning, der bl.a. gennemfører direktiv 2000/43, kan anlægge sag med

påstand om pålæggelse af den sanktion, der består i at yde »erstatning for forskelsbehandling«. Den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning fastsætter, at når sagsøgte beslutter at tiltræde sagsøgerens erstatningspåstand, pålægger den ret, ved hvilken søgsmålet er anlagt, sagsøgte at betale det af sagsøgeren krævede beløb i erstatning.

41 Det fremgår imidlertid ligeledes af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at en sådan tiltrædelse – som i henhold til denne nationale lovgivning er retligt bindende for retten og medfører, at sagen bortfalder – kan tilkendegives, uden at sagsøgte anerkender at have udøvet den hævdede forskelsbehandling, eller udtrykkeligt bestrider dette forhold, således som det er tilfældet i hovedsagen. I en sådan situation afsiger den nationale ret en dom, der er baseret på denne tiltrædelse, uden at der imidlertid af denne dom kan udledes nogen konstatering af, at den hævdede forskelsbehandling har fundet sted.

42 Det følger heraf, at sagsøgtes tiltrædelse i en sådan situation bevirker, at sagsøgtes forpligtelse til at betale den af sagsøgeren krævede erstatning ikke er forbundet med sagsøgtes anerkendelse af, at den påståede forskelsbehandling har fundet sted, eller med den kompetente rets konstatering heraf. En sådan tiltrædelse medfører desuden navnlig, at den ret, ved hvilken søgsmålet er anlagt, forhindres i at tage stilling til, om den hævdede forskelsbehandling faktisk har fundet sted, selv om denne forskelsbehandling ligger til grund for erstatningspåstanden og derfor udgør en integreret del af dette søgsmål.

43 Hvad angår det anerkendelsessøgsmål, der er fastsat bestemmelse om i den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, fremgår det af oplysningerne i anmodningen om præjudiciel afgørelse, at dette søgsmål ikke gør det muligt at sikre, at den person, der mener at være offer for en forskelsbehandling, der er forbudt ved direktiv 2000/43, har ret til ved en retsinstans at få efterprøvet og i givet fald fastslået, om den hævdede forskelsbehandling har fundet sted. I overensstemmelse med denne lovgivning kan anerkendelsessøgsmålet nemlig ikke vedrøre rent faktuelle forhold, og spørgsmålet om, hvorvidt det kan antages til realitetsbehandling, forudsætter, at den ret, ved hvilken søgsmålet er anlagt, træffer afgørelse om søgsmålets hensigtsmæssighed ud fra en afvejning af navnlig sagsøgerens interesse i at føre sagen, og de ulemper, som dette søgsmål kan medføre for sagsøgte.

44 Det følger heraf, at sagsøgeren i henhold til den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning i den situation, hvor sagsøgte accepterer at betale den krævede erstatning uden imidlertid at anerkende at have udøvet den hævdede forskelsbehandling, ikke har mulighed for at opnå, at en civil retsinstans tager stilling til, om den nævnte forskelsbehandling har fundet sted.

45 Det bemærkes, at en sådan national lovgivning tilsidesætter de krav, der fremgår af artikel 7 og 15 i direktiv 2000/43, sammenholdt med chartrets artikel 47.

46 For det første har klage til de instanser, der er nævnt i dette direktivs artikel 7, således som det fremgår af denne doms præmis 33-35, nemlig til formål at gøre det muligt at håndhæve de rettigheder, der følger af princippet om ligebehandling, og som tilkommer enhver, der mener at have været offer for forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, og at sikre overholdelsen heraf. Det følger således nødvendigvis heraf, at denne person, såfremt sagsøgte ikke anerkender at have udøvet den hævdede forskelsbehandling, skal kunne opnå, at retten tager stilling til, om der foreligger en eventuel krænkelse af de rettigheder, som klager til sådanne instanser har til formål at sikre overholdelsen af.

47 Betaling af et pengebeløb, selv hvis det svarer til det beløb, som sagsøgeren har krævet, kan ikke alene sikre en effektiv domstolsbeskyttelse for en person, der har nedlagt påstand om, at det fastslås, at der er sket tilsidesættelse af den pågældendes ret til ligebehandling i henhold til det nævnte direktiv, navnlig når denne persons primære interesse ikke har økonomisk karakter, men tager sigte på at få fastslået, at de faktiske forhold, der foreholdes sagsøgte, har fundet sted, og at få foretaget en retlig kvalificering heraf.

48 For det andet skader en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede både den erstatningsfunktion og den afskrækkende funktion, som de sanktioner, som medlemsstaterne i henhold til artikel 15 i direktiv 2000/43 har fastsat for tilsidesættelse af de nationale bestemmelser, der gennemfører dette direktiv, skal have.

49 I denne henseende, og som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 83 og 84 i forslaget til afgørelse, er betaling af et pengebeløb ikke tilstrækkeligt til at imødekomme de påstande, som nedlægges af en person, der som erstatning for den lidte ikke-økonomiske skade først og fremmest ønsker at få anerkendt, at den pågældende har været udsat for forskelsbehandling, hvilket indebærer, at betalingen i denne forbindelse ikke kan anses for at have en tilfredsstillende erstatningsfunktion. Forpligtelsen til at betale et pengebeløb kan heller ikke sikre en reelt afskrækkende virkning over for den, der har udøvet forskelsbehandling, ved at tilskynde denne til ikke at gentage sin diskriminerende adfærd og derved forebygge, at den pågældende på ny udøver forskelsbehandling, når sagsøgte som i det foreliggende tilfælde bestrider at have udøvet forskelsbehandling, men finder det mere fordelagtigt med hensyn til omkostninger og omdømme at betale den erstatning, som sagsøgeren har nedlagt påstand om, og samtidig undgå, at den nationale ret fastslår, om der foreligger forskelsbehandling.

50 Den ovenfor nævnte analyse kan ikke drages i tvivl af den mulighed for at anlægge en straffesag, som den svenske regering har henvist til, og som gør det muligt for en person, der mener at have været offer for en forskelsbehandling, der er forbudt ved direktiv 2000/43, at få fastslået og sanktioneret denne forskelsbehandling ved straffedomstol. En sådan straffesag gør det nemlig på grund af de specifikke formål, der forfølges dermed, og de begrænsninger, der er forbundet med en sådan sag, ikke muligt at afhjælpe en mangel, der består i, at de civilretlige retsmidler ikke er forenelige med kravene i dette direktiv.

51 Det skal i lighed med, hvad generaladvokaten har anført i punkt 118-120 i forslaget til afgørelse, navnlig bemærkes, at en sådan straffesag er baseret på regler om bevisbyrde og bevisførelse, der ikke svarer til de regler, der er mere gunstige for den pågældende, og som er fastsat i artikel 8 i direktiv 2000/43. Den nævnte artikel 8 bestemmer således i stk. 1, at det, når den pågældende person for en domstol eller en anden kompetent myndighed fremfører faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet direkte eller indirekte forskelsbehandling, påhviler den indklagede at bevise, at princippet om ligebehandling ikke er blevet tilsidesat. Det fremgår til gengæld af stk. 3 i samme artikel 8, at denne artikels stk. 1 ikke finder anvendelse i straffesager.

52 For det tredje, og i modsætning til, hvad Braathens har gjort gældende, kan procesretlige principper eller betragtninger, såsom dispositionsmaksimen, princippet om procesøkonomi og hensynet om at fremme mindelig tvistbilæggelse, heller ikke begrunde en anden fortolkning end den, der er anlagt i de foregående præmisser.

53 En national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede indebærer nemlig i modsætning til en mindelig tvistbilæggelse som omhandlet i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2000/43, der giver begge parter mulighed for frit at disponere over deres krav, at kontrollen med sagen overføres til sagsøgte, idet denne kan tiltræde den af sagsøgeren nedlagte erstatningspåstand uden imidlertid at anerkende, at vedkommende har udøvet den hævdede forskelsbehandling, eller udtrykkeligt bestride dette forhold, i hvilket tilfælde sagsøgeren ikke længere har mulighed for at opnå, at den ret, ved hvilken søgsmålet er anlagt, tager stilling til sagens genstand, eller at modsætte sig, at den sag, som er anlagt på den pågældendes initiativ, bortfalder.

54 Den ret, ved hvilken et søgsmål er anlagt, vil desuden på ingen måde tilsidesætte dispositionsmaksimen, hvis den på trods af, at sagsøgte har accepteret at betale den af sagsøgeren krævede erstatning, på baggrund af den af sagsøgeren fremførte beskyldning, der ligger til grund for søgsmålet, undersøger, om forskelsbehandlingen har fundet sted, såfremt sagsøgte ikke anerkender eller endog bestrider dette forhold. En sådan undersøgelse vedrører således grundlaget for sagsøgerens erstatningspåstand, der indgår som en del af tvistens genstand, således som denne er defineret i dette

søgsmål, og dette gælder så meget desto mere, når sagsøgeren som i det foreliggende tilfælde inden for rammerne af det nævnte søgsmål udtrykkeligt har nedlagt påstand om, at det fastslås, at der foreligger en sådan forskelsbehandling.

55 For det fjerde bemærkes, at EU-retten, således som Braathens har anført, ganske vist principielt ikke forpligter medlemsstaterne til at indføre andre søgsmålsmuligheder ved de nationale domstole med henblik på at beskytte de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne, end dem, som findes i national ret (jf. i denne retning dom af 13.3.2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, præmis 40, og af 24.10.2018, XC m.fl., C-234/17, EU:C:2018:853, præmis 51).

56 Når dette er sagt, er det tilstrækkeligt at fastslå, at overholdelsen af EU-retten i det foreliggende tilfælde ikke går så langt som til at kræve, at der indføres et nyt retsmiddel, men blot, at den forelæggende ret afviser at anvende den processuelle regel, hvorefter den ret, ved hvilken der i henhold til national ret er nedlagt påstand om erstatning af en person, der mener at være offer for forskelsbehandling, ikke kan tage stilling til, om der foreligger forskelsbehandling, alene med den begrundelse, at sagsøgte har accepteret at betale sagsøgeren den krævede erstatning uden imidlertid at anerkende, at den nævnte forskelsbehandling, har fundet sted, og dette som følge af, at denne regel er uforenelig ikke blot med artikel 7 og 15 i direktiv 2000/43, men også med chartrets artikel 47.

57 I denne henseende bemærkes, således som det fremgår af denne doms præmis 38, at artikel 7 og 15 i direktiv 2000/43 har til formål at sikre en faktisk og effektiv domstolsbeskyttelse af retten til ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, der følger af dette direktiv. Det følger heraf, at disse artikler blot udgør den konkrete udmøntning af retten til effektiv domstolsprøvelse, der er sikret ved chartrets artikel 47, som i sig selv er tilstrækkelig og ikke skal præciseres ved bestemmelser i EU-retten eller i national ret for at tillægge private en ret, der som sådan kan påberåbes (dom af 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, præmis 76-78).

58 Enhver national retsinstans har endvidere i henhold til princippet om EU-rettens forrang, såfremt det ikke er muligt for denne at anlægge en fortolkning af national lovgivning, der er i overensstemmelse med de EU-retlige krav, pligt til under en sag, der henhører under dens kompetence, som organ i en medlemsstat at undlade at anvende enhver national bestemmelse, der er i strid med en EU-retlig bestemmelse, som har direkte virkning i den sag, som den skal påkende (jf. i denne retning dom af 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 53 og 61 og den deri nævnte retspraksis).

59 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 7 og 15 i direktiv 2000/43, sammenholdt med chartrets artikel 47, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der forhindrer en ret, ved hvilken der er anlagt et erstatningssøgsmål, som støttes på, at der er udøvet en ved dette direktiv forbudt forskelsbehandling, i at undersøge en påstand, der har til formål at få fastslået, at forskelsbehandlingen har fundet sted, når sagsøgte har accepteret at betale den krævede erstatning uden imidlertid at anerkende, at vedkommende har udøvet den nævnte forskelsbehandling. Det påhviler den nationale ret, for hvilken der er indbragt en tvist mellem private, under en sag, der henhører under dens kompetence, at sikre den retsbeskyttelse, der for borgerne følger af chartrets artikel 47, idet den om nødvendigt skal undlade at anvende enhver modstridende bestemmelse i den nationale lovgivning.

Sagsomkostninger

60 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 7 og 15 i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der forhindrer en ret, ved hvilken der er anlagt et erstatningssøgsmål, som støttes på, at der er udøvet en ved dette direktiv forbudt forskelsbehandling, i at undersøge en påstand, der har til formål at få fastslået, at forskelsbehandlingen har fundet sted, når sagsøgte har accepteret at betale den krævede erstatning uden imidlertid at anerkende, at vedkommende har udøvet den nævnte forskelsbehandling. Det påhviler den nationale ret, for hvilken der er indbragt en tvist mellem private, under en sag, der henhører under dens kompetence, at sikre den retsbeskyttelse, der for borgerne følger af artikel 47 i chartret om grundlæggende rettigheder, idet den om nødvendigt skal undlade at anvende enhver modstridende bestemmelse i den nationale lovgivning.

Underskrifter